

**Виконані завдання надсилати
у viber або telegram по тел. (050) 465-95-99**

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Тема 1. Завдання та основні засади (принципи) господарського судочинства.

Юрисдикція

1. Господарські суди в системі органів судової влади.
2. Історія становлення господарських судів в Україні.
3. Господарські спори – предмет діяльності господарського суду.
4. Поняття та предмет господарського процесуального права.
5. Методи та джерела господарського процесуального права.
6. Предмет і система господарського процесуального права як науки та навчальної дисципліни.
7. Поняття принципів організації та діяльності господарського суду та їх класифікація.
8. Принципи організації господарського суду.
9. Принципи здійснення правосуддя господарським судом та їх зміст.

Тема 2. Юрисдикція господарських судів

1. Право на звернення до господарського суду. Правнича допомога
2. Форми господарського судочинства.
3. Предметна та суб'єктна юрисдикція господарських судів
4. Інстанційна юрисдикція господарських судів
5. Територіальна юрисдикція

Тема 3. Склад суду. Відводи. Учасники судового процесу.

1. Поняття, склад та класифікація учасників господарського процесу.
2. Процесуальне становище судді.
3. Сторони в господарському процесі, їх права та обов'язки. Представники сторін.
4. Треті особи в господарському процесі: види та правове становище.
5. Участь прокурора в господарському процесі.
6. Процесуальне положення учасників, які сприяють вирішенню господарських спорів.

Тема 4. Докази та доказування

1. Поняття і види доказів.
2. Письмові докази.
3. Речові докази.
4. Призначення і проведення експертизи. Висновок експерта.
5. Обов'язок доказування і подання доказів. Підстави звільнення від доказування.
6. Запобіжні заходи

Тема 5. Процесуальні строки. Судові виклики і повідомлення. Судові витрати. Заходи процесуального примусу. Забезпечення позову.

1. Поняття і склад судових витрат.
2. Судовий збір, порядок та розміри його сплати. Пільги щодо сплати судового збору.
3. Розподіл і відшкодування судових витрат.

4. Поняття та класифікація строків в господарському процесі.
5. Встановлення та обчислення процесуальних строків.
6. Закінчення та зупинення процесуальних строків.
7. Відновлення та продовження процесуальних строків.

Тема 6. Наказне провадження

1. Особливості наказного провадження
2. Судовий наказ
3. Розгляд справ у порядку наказного провадження

Тема 7. Позовне провадження

1. Поняття та елементи позову. Передумови права на позов.
2. Форма і зміст позовної заяви. Документи, що додаються до позовної заяви.
3. Порядок подання позову. Ціна позову.
4. Об'єднання позовних вимог. Зміна позову. Відмова від позову.
5. Відзив на позовну заяву.
6. Зустрічний позов.
7. Забезпечення позову: підстави та заходи.
8. Позов та його елементи.
9. Порядок прийняття позовної заяви.
10. Відмова у прийнятті позовної заяви.
11. Повернення позовної заяви.
12. Порухення провадження у справі та дії судді по підготовці справи до розгляду.

Тема 8. Розгляд справ у порядку спрощеного позовного провадження.

1. Поняття спрощеного провадження
2. Розгляд справ в порядку спрощеного провадження
3. Справи, що розглядаються в порядку спрощеного провадження.

Тема 9. Судові рішення.

1. Склад господарського суду.
2. Строк вирішення спору.
3. Порядок ведення засідання.
4. Відкладення розгляду справи, перерва в засіданні.
5. Зупинення провадження у справі та його поновлення.
6. Припинення провадження у справі.
7. Залишення позову без розгляду.
8. Протокол судового засідання.
9. Порядок прийняття, форма та зміст рішення господарського суду.
10. Оголошення рішення та набрання ним законної сили. Розсилання рішень.
11. Права господарського суду щодо прийняття рішення.
12. Винесення ухвали та її зміст. Окрема ухвала. Повідомлення господарського суду.
13. Виконання рішення, ухвали, постанови господарського суду.
14. Наказ господарського суду і пред'явлення його до виконання.
15. Відстрочка або розстрочка виконання, зміна способу та порядку виконання рішення, ухвали, постанови.
16. Зупинення виконання судового рішення.

Тема 10. Апеляційне та касаційне провадження.

1. Право апеляційного оскарження.
2. Порядок та строк подання апеляційної скарги.

3. Повернення апеляційної скарги.
4. Межі перегляду справи в апеляційній інстанції.
5. Повноваження апеляційної інстанції.
6. Підстави для скасування або зміни рішення місцевого господарського суду.
7. Постанова апеляційної інстанції.
8. Право касаційного оскарження.
9. Порядок та строк подання касаційної скарги.
10. Повернення касаційної скарги.
11. Прийняття касаційної скарги та порядок її розгляду.
12. Межі перегляду справи в касаційній інстанції.
13. Повноваження касаційної інстанції.
14. Підстави для скасування або зміни рішення або постанови.
15. Постанова касаційної інстанції.

Тема 11. Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у господарських справах. Судовий контроль за виконанням судових рішень.

1. Поняття та підстави перегляду рішення, ухвали, постанови за нововиявленими обставинами.
2. Порядок і строк подання заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами.
3. Порядок перегляду рішення, ухвали, постанови за нововиявленими обставинами.

Завдання:

- порівняйте принципи господарсько-процесуального права із принципами інших процесуальних галузей;
- визначте спільне та відмінне щодо перегляду справи в апеляційній інстанції та розгляду справи в суді першої інстанції.
- складіть порівняльну таблицю щодо касаційного та апеляційного перегляду рішень, ухвал, постанов у господарському судочинстві, визначте спільне та відмінне.

Задача 1

Між АТ «К» та ТОВ «М» виник спір з приводу виконання договору поставки електротехнічного обладнання. АТ «К» звернулося з позовом до господарського суду за захистом своїх порушених прав та інтересів. Представник ТОВ «М» в суд не з'явився, але подав письмовий відзив на позов, де зазначив, що АТ «К» не було вжито заходів щодо досудового врегулювання спору (в претензійному порядку). Зазначений порядок за умовами договору поставки між АТ «К» та ТОВ «М» було передбачено як обов'язковий для обох сторін.

Дайте правову оцінку ситуації? Як в цьому разі має діяти суд?

Задача 2

Упродовж судового розгляду суддя господарського суду в одному з представників відповідача впізнав заступника декана з наукової роботи юридичного факультету, який він

закінчив понад 10 років тому. Вважаючи, що є обставини, які викликають неможливість його участі у справі, суддя заявив самовідвід.

Чи правильні дії судді? Як вирішуються питання про відвід і самовідвід судді господарського суду?

Задача 3

При розгляді господарського спору судом було встановлено, що позов подано до особи, яка не повинна відповідати за позовом. Позивач згоди на заміну неналежного відповідача не дав, але суд за своєю ініціативою виніс ухвалу про заміну неналежного відповідача. Прийняте у справі рішення було оскаржено сторонами в апеляційному порядку як незаконне.

Чи є право суду на заміну неналежного відповідача безумовним? Дайте юридичну оцінку діям суду. Чи підлягають скарги сторін задоволенню?

Задача 4

До господарського суду була подана позовна заява, що була підписана заступником генерального директора позивача Іваненко І. В., ухвалу про порушення провадження у справі було винесено 15.03.2022 р. Згодом 15.04.2022 р. господарський суд виявив, що Іваненко І. В. не мав права підписувати позовну заяву.

Якими в зв'язку з вищевказаною обставиною повинні бути процесуальні дії судді?

Обґрунтуйте свою відповідь.

Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Абрамов Н. А. Хозяйственно-процессуальное право Украины: учебное пособие / Н. А. Абрамов. – Х.: Одиссей, 2003. 336 с.
2. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: навч. посібник / І. А. Балюк. – К.: КНЕУ. 2008. 224 с.
3. Беяневич В. Е. Науково-практичний коментар до Господарського процесуального кодексу України / В. Е. Беяневич. – К.: Юстініан, 2014. 1160 с.
4. Боровик С. С. Захист прав суб'єктів господарювання в арбітражних судах України / С. С. Боровик, В. В. Джунь, С. М. Мудрий. – К.: Оріяни, 2001. 228 с.
5. Бринцев О. В. Правова сутність економічних спорів та способи їх вирішення / О. В. Бринцев. – Х.: Право, 2005. 304 с.
6. Васильєв С. В. Доказування та докази у господарському процесі України / С. В. Васильєв, Л. М. Ніколенко. – Х.: Еспада, 2004. 192 с.
7. Васильєв С. В. Господарський процес України / С. В. Васильєв. – Х.: Еспада, 2010. 288 с.
8. Господарське процесуальне право України / [заг. ред. В. Д. Чернадчук]. – Суми: Університетська книга, 2006. 331 с.

9. Господарське процесуальне право України : Підручник / [ред. О. І. Харитонові]. – К.: Істина, 2008. 360 с.
10. Господарське процесуальне право / [ред. О. П. Подцерковний, М. Ю. Картузов]. – Х.: Одіссей, 2012. 400 с.
11. Господарський процесуальний кодекс України. Постатейні матеріали. Роз'яснення / укладачі Львов Б. Ю., Кравчук Г. А., Рєзнікова В. В., Крамар С. І., Олійник Ю. П. – К.: ЮрінкомІнтер, 2015. 720 с.
12. Господарське судочинство в Україні: Судова практика. Застосування процесуальних норм / [відп. ред. Б. І. Шицький]. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. 472 с.
13. Демченко С. Ф. Теоретичні аспекти становлення і розвитку економічного судочинства в Україні / С. Ф. Демченко. – К.: Вид-во «Преса Україна», 2009. 240 с.
14. Демченко С. Ф. Теоретико-методологічні засади ефективності господарського судочинства: монографія / С. Ф. Демченко. – К.: Преса України, 2009. 240 с.
15. Кройтор В. А. Претензии и иски в практике разрешения хозяйственных споров: Науч.-практ. пособие / В. А. Кройтор. – Х.: Эспада, 2001. 356 с.
16. Мелех Л. В. Господарський процес України : підручник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 316 с.
17. Науково-практичний коментар Господарського процесуального кодексу України / [ред. О. І. Харитонів]. – К.: Істина, 2006. 272 с.
18. Никитченко Н.В. Господарське процесуальне право: навчальний посібник. Чернівці. Видавництво «Десна Поліграф».2019.
19. Побирченко И. Г. Хозяйственная юрисдикция (общее учение) / И. Г. Побирченко. – К.: РИО МВД УССР, 1973. 252 с.
20. Побирченко И. Г. Вибране. – К.: Освіта України, 2013. 544 с.
21. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика): Монографія / С. П. Погребняк. – Х.: Право, 2008. 240 с.
22. Правові позиції у застосуванні цивільного та господарського законодавства України за матеріалами судової практики: навчально-практичний посібник. – Х.: ФОП Лисяк Л. С., 2016. 576 с.
23. Притика Д. М. Правові засади організації і діяльності органів господарської юрисдикції та шляхи їх вдосконалення / Д. М. Притика. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 328 с.
24. Притыка Д. Н. Арбитражный суд: проблемы организации и деятельности: Монография / Д. Н. Притыка. – К.: Оріяни, 2000. 320 с.
25. Протасов В. Н. Основы общеправовой процессуальной теории / В. Н. Протасов. – М.: Юрид. лит., 1991. 143 с.
26. Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: матеріали Міжнародної конференції України (Чернівці, 26-27 жовтня 2017 року). – Чернівці: Технодрук, 2017. 332 с.

Додаткові:

1. Black's Law Dictionary (9th ed.) / Bryan A. Garner, ed.. – St. Paul: West, 2009. 1943 p.
2. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union // OJ C 326, 26.10.2012, p. 47–390.
3. Kiely T. Science and litigation : products liability in theory and practice. - Florida: CRC, 2002. 481 p.
4. Hartley T. International Commercial Litigation. - UK: Cambridge University Press, 2009. 964 p.
5. Lovenheim P., Guerin L. Mediate, don't litigate. - Berkeley: Nolo, 2004. 411 p.
6. Бездоля Ю. Позовне провадження та його стадії : аналіз положень проекту Господарського процесуального кодексу України / Ю. Бездоля // Право України. 2017. № 9. С. 154-161.

7. Беяневич О. А. Про уніфікацію і спеціалізацію процесуального права / О. А. Беяневич // Університетські наукові записки. 2012. № 1. С. 95–105.
8. Беяневич О. Проблема превентивного захисту прав в господарському судочинстві та його меж / О. Беяневич // Українське комерційне право. 2011. № 11. С. 27–35.
9. Беяневич О. Про форми захисту прав суб'єктів господарювання / О. Беяневич // Українське комерційне право. – 2007. № 8. С. 62–69.
10. Бобкова А. Г. Новели проекту Господарського процесуального кодексу України / А. Бобкова, О. Банасько // Право України. – 2017. - № 9. С. 45-50.
11. Бобкова А. Г. Юрисдикція господарських судів / А. Бобкова, В. Новошицька // Право України. 2017. - № 9. С. 83-93.
12. Богацька Н. Особливості апеляційного провадження відповідно до проекту Господарського процесуального кодексу України / Н. Богацька // Право України. 2017. № 9. С. 162-166.
13. Бринцев О. Сутність правових спорів у сфері підприємництва та способи їх вирішення : авроферрат дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» / О. Бринцев. – Х., 2001. 20 с.
14. Бринцев О. Кваліфікуючі ознаки поняття способу захисту права у контексті судової реформи / О. Бринцев // Право України. 2017. № 9. С. 70-76.
15. Булгакова І. В. Електронні докази в господарському процесі: поняття та порядок застосування / І. В. Булгакова // Вісник господарського судочинства. 2011. № 1. С. 85–90.
16. Булгакова І. В. Електронні докази в господарському процесі: поняття і порядок застосування / І. В. Булгакова // Вісник господарського судочинства. 2011. № 2. С. 98–102.
17. Бутирський А. Проект Господарського процесуального кодексу України: крок уперед чи два назад / Бутирський А. // Право України. 2017. - № 9. С. 56-62.
18. Васильченко Т. Новели інституту доказування у господарському судочинстві / Т. Васильченко // Право України. 2017. № 9. С. 146-153.
19. Венедіктова І. «Проарбітражні» зміни до Господарського процесуального кодексу України у контексті судової реформи / І. Венедіктова // Право України. 2017. № 9. С. 77-82.
20. Головань І. В. Правова робота і захист прав підприємців: монографія / І. В. Головань. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2003. 168 с.
21. Гонтаренко Н. Проблемні аспекти способів вирішення господарських спорів в Україні / Гонтаренко Н. // Підприємництво, господарство і право. 2010. № 12. С. 24–27.
22. Гончаренко О. А. «Розумний строк» розгляду справи у практиці Європейського суду з прав людини / О. А. Гончаренко // Форум права. 2012. № 3. С. 126–131.
23. Горбань О. Правопорушення в мережі Інтернет. Засоби доказування в господарському процесі / О. Горбань // Юридичний радник. 2008. № 6. С. 34–38.
24. Демченко С. Ф. Теоретико-методологічні засади ефективності господарського судочинства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук: спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» / С. Ф. Демченко; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2010. – 36 с.
25. Іванюта Н. В. Деякі аспекти забезпечення позову в господарському судочинстві / Н. В. Іванюта // Держава і право. 2011. – Вип. 5. С. 391–396.
26. Ісмайлов К. Ю. Судові рішення в системі джерел права: теоретико-правовий аналіз проблеми / К. Ю. Ісмайлов // Наше право. 2010. № 3. С. 15–20.
27. Картузов М. Ю. Запобіжні заходи в господарському процесі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» / М. Ю. Картузов; Одеська державна юридична академія. – Одеса, 2010. – 21 с.
28. Клепікова О. Удосконалення проекту Господарського процесуального кодексу України / О. Клепікова // Право України. 2017. - № 9. С. 51-55.
29. Кот О. В. Судові акти в господарському процесі України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-

- процесуальне право» / О. В. Кот; Академія правових наук України, НДІ приватного права і підприємництва. К., 2011. 24 с.
30. Малиновский А. А. Злоупотреблений субъективным правом (теоретико-правовое исследование) / А. А. Малиновский. – М.: Юрлитинформ, 2010. – 320 с.
31. Міщенко І. Удосконалення інституту відводу судді в господарському судочинстві / І. Міщенко // Право України. – 2017. - № 9. – С. 131-136.
32. Ніколенко Л. М. Доказування в господарському судочинстві: навчальний посібник / Л. М. Ніколенко. – Одеса: Фенікс; Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 415 с.
33. Ніколенко Л. М. Перегляд судових актів у господарському судочинстві : монографія / Л. М. Ніколенко. – Донецьк: Юго-Восток, 2013. – 491 с.
34. Ніколенко Л. М. Поняття та ознаки судових помилок, які є підставою перегляду судових актів у господарському судочинстві / Л. М. Ніколенко // Часопис Київського університету права. 2012. № 2. С. 175–178.
35. Ніколенко Л. М. Уніфікація норм у проекті Господарського процесуального кодексу України / Л. М. Ніколенко // Право України. 2017. № 9. С. 63-69.
36. Нечипорук С. В. До питання про сутність і значення принципів змагальності та рівноправності сторін / С. В. Нечипорук // Держава і право. 2010. Вип. 47. С. 365–371.
37. Перекрестная О. Заходи запобігання зловживанню процесуальними правами в господарському судочинстві / О. Перекрестная // Юридична Україна. 2012. № 2. С. 93–96.
38. Подцерковний О. Щодо зовнішнього та внутрішнього виміру поняття «господарський процес» / О. Подцерковний // Право України. 2011. № 6. С. 4–12.
39. Подцерковний О. П. Потреба в адаптації та наблизені до практики новел проекту Господарського процесуального кодексу України / О. П. Подцерковний // Право України. – 2017. № 9. С. 35-44.
40. Принцип верховенства права: проблеми теорії та практики: Монографія / У двох книгах / [за заг. ред. Ю. С. Шемшученка] / Книга перша: Верховенство права як принцип правової системи: проблеми теорії / [відп. ред. Н. М. Оніщенко]. – К.: Видавництво «Юридична думка», 2008. 344 с.
41. Рим Т. Інститут забезпечення позову: новели законодавства / Т. Рим // Право України. 2017. № 9. С. 137-145.
42. Резнікова В. В. Досудове врегулювання господарських спорів: необхідність та шляхи реформування / В. В. Резнікова // Вісник господарського судочинства. 2012. № 5. С. 101–111.
43. Резнікова В. В. Проблеми протидії зловживанню процесуальними правами в господарському судочинстві / В. В. Резнікова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2012. № 93. С. 20–24.
44. Резнікова В. В. Зловживання процесуальними правами в господарському судочинстві: поняття, ознаки, види / В. В. Резнікова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2013. № 95. С.31–36.
45. Резнікова В. В. Зловживання правом: поняття та ознаки / В. В. Резнікова // Університетські наукові записки. 2013. № 1. С. 23–35.
46. Резнікова В. В. Звуження кола справ, підвідомчих господарським судам України: проблема надумана чи реальна? / В. В. Резнікова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2013. Випуск 22. Частина 2. С. 59–75.
47. Резнікова В. В. Підвідомчість справ господарським судам України: проблеми теорії та практики / В. В. Резнікова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2014. – №1. С. 24–31.
48. Резнікова В. В. Судова реформа та її перспективи для господарського судочинства: проблеми практики і теорії / В. В. Резнікова // Вісник господарського судочинства. 2014. № 6. С. 136–148
49. Критичне оцінювання ініціатив щодо ліквідації господарських судів в Україні: збірник виступів у ЗМІ представників юридичної та бізнесової спільноти / ГО «Правова та справедлива країна». – К. : Видавничий дім «Гельветика», 2015. 324 с.

50. Резнікова В. В. До питання про поняття господарського процесу / В. В. Резнікова // Економіка та право. 2015. № 2. С. 38–44.
51. Резнікова В. В. Відповідальність у господарському процесі за зловживання процесуальними правами та заходи процесуального примусу / В. В. Резнікова // Право України. 2017. № 9. С. 101-121.
52. Серебрякова Ю. Повноваження суду відповідно до проекту Господарського процесуального кодексу України / Ю. Серебрякова // Право України. 2017. № 9. С. 94-100.
53. Степанова Т. Реформування інституту учасників господарського судового процесу / Т. Степанова // Право України. 2017. № 9. С. 122-130.
54. Теплюк С. Застереження про публічний порядок як підстава відмови у визнанні і виконанні іноземного арбітражного рішення: підходи міжнародних уніфікованих документів / С. Теплюк // Право України. 2017. № 9. С. 238-244.
55. Щербина В. С. Проблеми попередження господарських правопорушень в умовах становлення ринкової економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: спец. 12.00.04 / В. С. Щербина; Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 1996. 46 с.
56. Щербина В. Проблеми захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання (матеріально-правовий та процесуальний аспекти) / В. Щербина // Українське комерційне право. 2007. № 8. С. 12–20.
57. Щербина В. С. Деякі проблеми удосконалення господарського і господарського процесуального законодавства України / В. С. Щербина // Право України. 2010. № 10. С. 13–18.
58. Щербина В. С. Сучасні тенденції розвитку господарського процесу України / В. С. Щербина, В. В. Резнікова // Право України. 2017. № 9. С. 9-27.
59. Фонова О. Спрощені провадження у господарському процесі / О. Фонова // Право України. 2017. № 9. С. 176-183.
60. Фролов О. Шляхи удосконалення регулювання міжнародного комерційного арбітражу / О. Фролова // Право України. 2017. № 9. С. 220-237.
61. Устименко В. А. Совершенствование хозяйственного процесса: экономико-правовые аспекты / В. А. Устименко // Право України. 2017. № 9. С. 28-34.
62. Яценко С. Інститут врегулювання спору за участю судді: правова характеристика та вплив на господарський процес / С. Яценко // Право України. 2017. № 9. С. 213-219.

Нормативні акти:

1. Конституція України. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Господарський процесуальний кодекс України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
3. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>.
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
5. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень : Закон України від 05.06.2012. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4901-17>.
6. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1403-19>.
7. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>.
8. Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011. <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3674-17/page2>.
9. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

10. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004.
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>.
11. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994.
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4002-12>.
12. Указ Президента України від 20.05.2015 «Про Стратегію реформування судуострою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки Президент України» № 276/2015 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>.